

13. אין בחירה לכלל

יש הבחנה יסודית בין יחיד לבין צבור, בענין בחירתו החופשית של האדם. ככל שדבר יותר צבורי, הוא יותר אלוהי והבחירה פוחתת בהתאם⁷². הבחירה שייכת רק לקטנות ולא לגדלות. אנו שייכים למין האנושי, ואין על כך בחירה. אנו שייכים לסדר הדורות של אבותינו ואבות אבותינו, כך נוצרנו ואין על זה בחירה. זאת עובדה יסודית ופשוטה שפעמים שוכחים אותה (ידועה ההערה שבהקדמת הספר "מסילת ישרים", על הדברים הפשוטים שנשכחים). השוואה חודרת ריאליסטית ומציאותית, בין היחיד לצבור, תורה לנו שהיחיד הוא אנושי, לעומת הצבור (הלאומי והחברתי) שהוא נשמתי-כללי ופחות אנושי. בודאי יש הרבה מדרגות בעם ישראל, אבל כולן שייכות למציאות המיוחדת של עם ד', עם קדוש. האלמנט האחרון של השלישיה המקודשת היא עובדה שאינה ניתנת לשינוי, היא מציאות נצחית וקבועה, מוחלטת ואבסולוטית, לעד ולעולמי עולמים.

14. "ועשו לי מקדש"⁷³

עובדה יסודית זו מתגלה בכל התורה ובכל המצוות. קודשא-ברוך-הוא אורייתא וישראל — חד. התורה היא "חמדה גנוזה"⁷⁴, עליונה ושמיימית, והיא מתגלה בפרטי המצוות. מהיסוד האבסולוטי של קודשא-ברוך-הוא ואורייתא, נמשכת הריאליזציה של קיום המצוות. המציאות הכלל-כללית ועולמי-עולמית של "ושכנתי בתוכם" מתגלה ומסתדרת במצוה: "ועשו לי מקדש"⁷⁵. אולם מצוה זו

72. "ומה שכתב כת"ר שהכל בידי שמים חוץ מיראת-שמים נאמר על הפרט ועל הכלל בשוה... הנה בעקידה פרשת נצבים מאריך הוא לבאר תוכן הברית שכרת הקב"ה עם ישראל בערכות מואב, שהוא בנוי על יסוד סילוק הבחירה מהכלל כולו, ולדבריו לא נאמר הכל בידי שמים חוץ מיר"ש (=מיראת שמים) כ"א דוקא על הפרט, אבל כלל ישראל כשם שיש כריתות ברית על קיומו, כן יש כריתות ברית שלא יעווב, בכללו, ברית ד'. ולא ראיתי מחכמי ישראל הגדולים מי שיחלוק עליו בזה" משפט כהן עמ' שכח. "... כי כל איש פרטי הוא בוחר גמור בדרכיו לטוב ולהפכו, מה שא"כ משפט הכלל, על כלל ישראל נאמר (יחזקאל כ לג) 'חי אני... אם לא ביד חזקה וגו' אמלוק עליכם', ודברי העקידה בענין הברית דפ' נצבים הם שאין בערך הכלל שום בחירה..." עין איה ב, ברכות, ז כא, עמ' 213. ועיין מאמרי הראיה ב, עמ' 321. "... כי אע"פ שכל השלמות האנושית נתן השי"ת רק תחת הבחירה... מ"מ אין הבחירה חפשית כ"א בנוגע לפרטים של ישראל, אבל בנוגע לכלל ישראל כרת השי"ת כבר ברית עמנו, היינו שאי אפשר כלל שיהי' ח"ו כלל ישראל נבדל ונפרד מקדושת שמו הגדול ב"ה. וע"כ טעמו של דבר הוא, שמעלת ישראל מצד כללם היא המעלה האמיתית שלהם, וזו המעלה היא גדולה כ"כ עד שהיא למעלה מכל בחירה..." מדבר שור, הדרוש הארבעה ושלושים, עמ' שיד. ועיין שיחת רבינו סדרה א ויצא סע' 13. וישב סע' 7. סדרה ב בא סע' 10. בשלח סע' 7. מס' 62 יום הכיפורים שיחה ב סע' 5. פסח סע' 11. 73. עיין שיחת רבינו סדרה ב בהר סע' 5. 74. שכת פח ב.

אינה מתחילה מכאן, מלמטה, חס ושלוש, אלא היא נאחזת למעלה, מן היסוד העליון, וממנו נמשכת המעשיות המצותית.

15. משכן ומקדש

לכן בפסוקים הראשונים של פרשתנו מופיעה פקודה אלוהית: "ויקחו לי תרומה"⁷⁵, לאסוף חומרי בנין בתור הכנה ל"ועשו לי מקדש". ובפסוק שאחרי זה מופיע הביטוי "משכן"⁷⁶. חז"ל מבארים בגמרא שמשכן נקרא מקדש ומקדש נקרא משכן⁷⁷. אותו דבר אלוהי שמימי מתגלה בשניות, בשני צדדים ובשני ביטויים. המשכן הזמני הוא הכנה למקדש הקבוע שבירושלים.

16. בית קדושה

רש"י מפרש: "ועשו לי מקדש – בית קדושה"⁵⁰. יש צורך שגילוי הקדושה האלוהית יאחזו בבנין העומד על הקרקע. יש מדרגות בקדושה. "קודש" הוא כינוי לד'. רבנו-של-עולם נקרא קודש, כפי שנאמר על משה רבינו: "שומע מפי הקודש"⁷⁸. "קודש" הוא יותר מ"קדוש". קדוש הוא תואר, וקודש הוא אבסולוטי. מן הקודש מתגלה משהו קדוש. קיימות מדרגות: קודש, קדוש, קדושה⁷⁹. ויש צורך אלוהי באחיות הקדושה בקרקע. אחת ההגדרות של ישראל נמצאת בספר ויקרא: "קדשים תהיו"⁸⁰. אנו מוצאים אצל חז"ל חמש הגדרות של ישראל, והשיא העליון ביותר הוא: קדושים.

17. ישראל רחמנים ביישנים וגומלי חסדים⁸¹

המדרגה הראשונה היא: "שלשה סימנים יש באומה זו: הרחמנים והביישנים וגומלי חסדים"⁸². מה ענינם של שלושה דברים אלה? יחס של ישרות ועדינות אל הבריות, ולא אכזריות. חז"ל קובעים במסכת ביצה, שמי שאינו מרחם על הבריות צריך בדיקה אם הוא מזרע אברהם אבינו⁸³. אהבת הבריות היא מיסוד

75. שמות כה ב. "לקיחה ראשונה מצוים בה בני ישראל בעצמם, שהיא ההפרשה, כתרגום רש"י ורשב"ם, כמו שהיא ראשית המצוה בכל תרומה של פירות והם יקחו אותה מתוך שאר החומר שבידם" הערת רבינו. ועל המשך הפסוק: "תקחו את תרומתי" העיר רבינו: "לקיחה של הגובים מאת בני ישראל". 76. שם שם ט. 77. עירובין ב א. 78. מדרש הגדול שמות לה יט. "כן בספרא פ"א פ"א ובספרי האזינו זכר ימות עולם" הערת רבינו. 79. "מאי קדש, שלימותא דכלא... ואע"ג דאיהו סטר טמירא, ואקרי קדש, מתמן אתפשט פשיטו לתתא ואקרי קדושה" זוהר ג סא, צג"ד, מובא בפתיחת אורות הקודש ב. 80. ויקרא יט ב. 81. עיין שיחת רבינו סדרה ב קדושים סע' 7. מס' 46 מסילת ישרים סע' 10. 82. יבמות עט א. ועיין ירושלמי קידושין ד א. במדבר רבה ח ד. מדרש שמואל כת. 83. ביצה לב ב. רמב"ם, הלכות איסורי ביאה יט יז. שו"ע אה"ע סי' ב סע' ב בה"ט